Karolis Duderis

Papilės piliakalnio I šiaurinio šlaito tyrimai

2019 m. Papilės piliakalnyje I su gyvenviete (Akmenės r., Papilės sen.) (UK 23852) atlikti detalieji tyrimai, kurių metu padarytas Š šlaito pjūvis ištiriant 32,5x1 m dydžio plotą.

Piliakalnis įrengtas Ventos kairiajame krante, aukštumoje, santakoje su bevardžiu upeliu. Aikštelė beveik keturkampė, pailga Š–P kryptimi, 55x25 m dydžio. P aikštelės krašte supiltas 5,5 m aukščio, 20 m pločio, 28 m ilgio pylimas, kurio 9,5 m aukščio išorinis šlaitas leidžiasi į 24 m pločio, 2,5 m gylio griovį. Šlaitai statūs, R nuo Ventos – 20 m, V nuo upelio – iki 15 m aukščio. Aikštelėje ir griovyje yra dar XIX a. įrengtos kapinės, kurių kapai sunaikino čia buvusį kultūrinį sluoksnį, apardė ir pylimą. Piliakalnis apaugęs lapuočiais. Ant jo stovėjo Papilės pilis, kurios apylinkes Ordinas puolė 1339 ir 1359 m. Piliakalnis datuojamas I tūkst. II puse – XIV a.

Anksčiau piliakalnis netirtas. 1986, 1998 ir 2000 m. piliakalnio V, ŠV pusėse esančios papėdės gyvenvietės vietoje tyrimus vykdė Algirdas Varnas. Tyrinėtose vietose vientiso archeologinio sluoksnio neaptikta. Fiksuoti tik atskiri kultūrinio sluoksnio ploteliai „<...> kur jie susikaupė neaišku kada ir kokiu tikslu iškasinėtose beformėse įvairaus dydžio, 20–30 cm gylio duobėse“. Per tris tyrimų sezonus iš ištirto 654 m^2 ploto surinkta per 160 vienetų archeologinių radinių. Pagal aptiktus buitinės keramikos fragmentus, keletą papuošalų (kaulinis smeigtukas, žalvarinio kryžinio smeigtuko fragmentas), ietigalį karklo lapos formos plunksna, ši gyvenvietė datuota I tūkst. pradžia – II tūkst. pirmaisiais amžiais (*ATL 2000 metais*, 2001, p. 41–43).

1 pav. Viršutinės šlaito dalies struktūros perkasoje 1 iš Š. K. Duderio nuotr.

Fig. 1. Structures from the upper part of the slope as seen from the N in trench 1

2019 m. atlikus piliakalnio Š šlaito pjūvį nustatyta, jog archeologiniu požiūriu vertingas kultūrinis sluoksnis bei buvę piliakalnio gynybinių įtvirtinimų fragmentai (1 pav.) yra išlikę iki 11 m į Š nuo šlaito viršaus. Čia fiksuota, jog apie 650–780 cal AD (^{14}C data) piliakalnio šlaito viršutinėje dalyje buvusi įrengta gynybinė tvora, formuota iš vertikalių rąstų, kurių skersmuo galėjęs siekti nuo 10 iki 15 cm. Gynybinės tvoros aukščio nepavyko nustatyti, nes į tiriamą plotą pateko tik nedidelė dalis šių suanglėjusių buvusios tvoros stulpų. 1–1,5 m gylyje, H_{abs} 83,65–84,70 m atidengti gynybinės tvoros fragmentai buvo palikti *in situ* (2 pav.).

Antrinis piliakalnio gynybinių įtvirtinimų formavimas vyko sukeliant viršutinę Š šlaito

2 pav. 1–1,5 m gylyje atidengtas sudegusios gynybinės tvoros fragmentas iš Š. K. Duderio nuotr.

Fig. 2. A fragment of the burnt defensive wall unearthed at a depth of 1–1.5 m, as seen from the N

dalį, supilant tamsiai pilkos spalvos gruntą. Storiausias supiltinis sluoksnis (apie 70 cm) buvo virš gynybinės tvoros fragmento. Šlaito viršuje, 90–120 cm gylyje, H_{abs} 85,45–85,65 m, atidengtas apie 1x0,9 m dydžio apardytas rieduliukų grindinys, formuotas iš nedidelių, nuo 5x5 cm iki 20x10 cm dydžio, natūralių akmenų. Analogiškas grindinio fragmentas atidengtas žemiau šlaite, kur 60–65 cm gylyje, H_{abs} 83,40–84,10 m fiksuotas apie 1,8x0,7 m dydžio apardyto nedidelių rieduliukų grindinio fragmentas. Veikiausiai šie grindiniai buvo skirti sutvirtinti šlaitą.

Trečiasis piliakalnio gynybinių įtvirtinimų formavimo etapas siejamas su šlaito viršutinės dalies aukštinimu, supilant rudos spalvos priemolį su tamsiai pilkos spalvos grunto tarpsluoksniu.

Lieka neaišku, kada piliakalnį nustota naudoti, mat tyrimų metu nepavyko rasti archeologinių radinių. Galima kelti hipotezę, jog piliakalnis buvo naudojamas nuo VII a. II pusės iki IX a., t. y. manant, jog kitoje Ventos upės pusėje esantis tokio paties laikotarpio kapinynas buvo paliktas šio piliakalnio aplinkoje gyvenusių žiemgalių genties atstovų. Remiantis istoriniais šaltiniais, piliakalnio naudojimą gynybiniais tikslais galima nukelti iki XIV a.

The investigation of the N slope of Papilė hillfort I

In 2019, a cross-section was made of the N slope of Papilė hillfort I (Akmenė District, N Lithuania) by excavating a 32.5x1 m area. Burnt fragments of a defensive wall, dated to 1316±40 BP using the ^{14}C method (Figs. 1–2), and fieldstone paving, which was probably laid later to reinforce the hillfort's slope, were unearthed on the upper part of the slope.

Mindaugas Grikpėdis

Gegrėnų archeologinis kompleksas

2019–2020 m. atlikti žvalgomieji tyrimai bei žvalgymai Gegrėnų archeologiniame komplekse, kurį sudaro du piliakalniai, du kapinynai, pilkapynas bei senovės gyvenvietė (Plungės r., Žemaičių Kalvarijos sen.). Naujai įrengiamos infrastruktūros vietose ištirta 19 šurfų, iš viso 20 m^2 plotas, įrengiamų takų, laužavietės bei atvežtiniu gruntu užpilamų iškasinėjimų vietose žvalgytas apie 1500 m^2 plotas (1 pav.).